

en primer lloc *l'art de bou o de parella*, i el gran *art* estirat des de terra per nombroses fileres de persones: a la Costa de Llevant, ultrala barca, els seus pescadors i els palers de la platja, hi solia participar una multitud d'homes i dones del poble, a qui després el paler repartia una petita part de peix (jo mateix havia pres part a St. Pol de Mar, en la flairosa operació, quan ja s'havia apagat el crepuscle estival, a la claror de la lluna) (I,436a15-23).

O, de cop i volta, se'ns poden fer trobadissos els bandolers de la història literària (i real) de Catalunya:

ASSOLIR, 'atrapar algú sol i indefens' [...]: Ara bé, totes les històries dels bandejats i els bandits dels nostres Ss. XVII-XVIII, que tant hem llegit, ens mostren arreu el mateix acabament o fatal amenaça: un dia atrapen a Don Joan i Donya Joana de Serrallonga, les forces d'ordre públic o sometent que els encerclen baixen a capturar-los...; els nobles i els innobles se senten constantment sotjats pel mateix pas: Moragues, Carrasclet, Roca-guinarda, Pau Gibert. Així neix el terme i ens el lliura amb aquest sentit, encara calent de sang i arcabussades, el lexicògraf [Lacavalleria 1695] que ha viscut en el període més roent d'aquell maldar.

No sospitèssim una seva ideació enginyosa. Comproven aquesta atmosfera els documents literaris més antics, que són, és clar, els de la cançó popular; pertot es tracta de captura de fugitius, sovint mal factors: «la gent me diuen: –Retira't, / que la justícia és aquí! / –Jo no temo a la justícia / ni ella me tem a mí. / *Adéu vila de Pineda, / que'm va llansà a perdre a mí!* / Ja me giro al meu darrera, / ja m'acaben d'assolí; / ja m'agafen pel gambeto; / –No't moguis, pel Rey! –van dî; / ja me lliguen y'm garroten, / ja me porten a Hostalrich, / a una presó tan fosca /—» (Fc. Pelai Briz, *Cansoner v*, 253, «Lo Pres d'Hostalrich»).

Fer una valoració de conjunt de l'enorme treball que Joan Coromines va dedicar a la llengua catalana no és pas una tasca fàcil: Coromines ha estat probablement la persona que ha tingut un coneixement més global de la llengua catalana de tota la història de la nostra cultura. Mai una sola persona no havia tingut un coneixement de primera mà de tots els parlars vivents de la llengua i de les fonts històriques que documenten l'accés a l'escriptura d'una realitat lingüística que esdevindrà, amb els segles, la llengua catalana fins al segle XX. Aquest segle XX que ell va poder viure com a observador privilegiat: al costat de Fabra –el geni que va ser capaç de normalitzar la llengua i de convertir-la en un instrument infinitament apte per a expressar qualsevol realitat–, de qui va ser el deixeble predilecte i el successor, i des de l'exili, a la Universitat de Chicago, intentant orientar les directrius que havien de guiar una llengua que no s'ensenyava a les escoles i que no tenia accés als mitjans públics de comunicació.

Les seves obres, escrites a rajaploa –com jo vaig tenir ocasió d'observar al llarg dels anys que vaig tenir el privilegi de treballar al seu costat en el seu despatx de Pineda de Mar– ens manifesten el Joan Coromines escriptor d'una prosa brillant i modèlica emprada per a tractar temes de lingüística històrica, que per naturalesa són força complexos i àrids.

El 4 de febrer de 1978, Joan Coromines va ser investit doctor *honoris causa* per la Universitat de la Sorbona de París, juntament amb el gran escriptor argentí Jorge Luis Borges. La fotografia que va publicar la premsa, que va ser recollida per Joan Pujadas dins *l'Àlbum Joan Coromines*, ens mostra aquests dos mestres del segle XX: Coromines, el *senyor de les paraules*, i Borges, el *senyor de la literatura*. La fotografia és tot un símbol: l'art literari no pot existir sense les paraules que el fan possible. Coromines va treballar –potser més que ningú en el segle XX– per salvar els mots de la llengua catalana des de la ciència i des de la vida.◆

Armand Quintana i

PILAR CABOT

Manlleu i el carrer Rusiñol: dos noms emblemàtics en la vida de l'Armand. Allí hi visqué les trapellereries d'infant, les primeres alegries i, tot just a partir de l'adolescència, els seus primers grans dolors: la mort del pare, la guerra, el desbordament del riu, la malaltia i la mort de la mare... La joventut, però, sap refer-se i el petit de can Tori, com tants joves de l'època i en ple remolí de les més adverses circumstàncies, va tirar endavant.

Al cap dels anys, en 1983, l'Armand feia el primer pregó de la Festa Major de Manlleu i recordava: «Vam crear la Penya Trukoff. Planejàvem facècies insòlites per divertir el personal en una època ben poc divertida.»

Quan tenia vint-i-set o vint-i-vuit anys, i per motius de feina, va traslladar la seva residència a la capital d'Osona. Vic, aleshores, tenia fama de ciutat tancada i es deia que els forasters, ni que fossin del poble del costat, no eren gaire ben rebuts. Pel que fa a l'Armand, no sols no es va deixar impressionar per la brama, sinó que molt aviat es convertia en un element indispensable en les tertúlies dels anomenats «savis de la Granja».

Una ja profunda consciència sobre el país, la llengua i la cultura el van fer decidir a una activitat prou compromesa. Dins la negra nit del franquisme, ell i altres joves es van lliurar a la lluita per la represa cultural, a la lluita per assolir l'ensenyament del català, a la lluita per recuperar els signes d'identitat del nostre poble.

Un incís: quan, en aquesta mateixa revista, vaig llegir l'article que Albert Jané dedica a Josep Ibáñez i Senserrich vaig experimentar una sensació coneguda, gairebé familiar; i és que l'Armand me n'havia parlat molt, de l'Ibáñez, de la M. Eugènia Dalmau, de la JAEC, dels exàmens de català... Sobretot ho explicava a molta gent jove per a la qual l'Armand era una referència; joves que sovintejaven casa nostra i que s'abeuraven de la història del país en una font que sempre va ser viva i generosa.

Em penso que l'Armand havia obtingut tots els certificats i tots els títols possibles de cara a ser mestre de llengua i literatura catalanes. Ensenyar, a tots nivells, la nostra llengua va ser la seva gran passió, i en dir «a tots nivells» dono a la frase el seu significat més ample. Poeta i narrador com era, va sacrificar la creació posant la tasca didàctica en primeríssim lloc.

Però l'Armand va ser també un activista cultural. Enumerar les seves realitzacions és tasca poc menys que exhaustiva. Amb motiu de la seva mort els mitjans de tot Osona han redactat un munt d'articles i han emès un seguit de vídeos que reflecteixen prou bé una vida consagrada a la cultura del

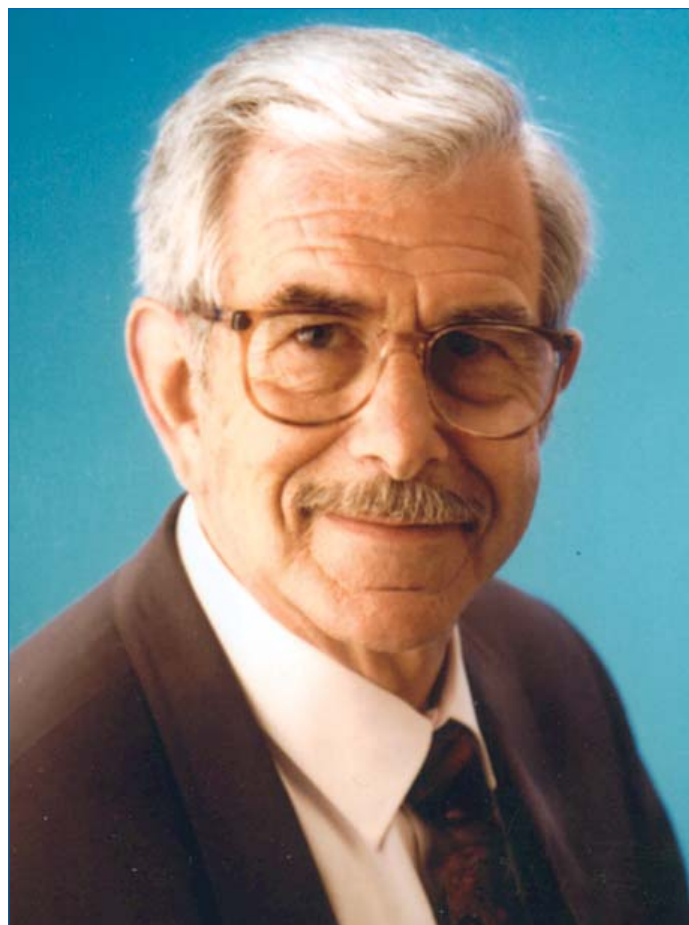
Panedas (1921-2005)

país. Per a mi és difícil fer una anàlisi de l'obra de l'Armand. Les emocions em guanyen. Estic, avui encara, fortament tocada per la seva absència. Reprodueixo, doncs, dos petits fragments apareguts en *El 9 Nou* i en *La Marxa*:

«Quintana ha estat un personatge clau en la lluita pel català i en l'impuls d'entitats a Osona. La definició que més li escau és la d'activista en tots els seus camps» (*El 9 Nou*, 24-1-2005).

«Quintana desitjava fer dels països Catalans un país lliure. Quintana és aquest home que va escriure poc perquè es va dedicar a ensenyar, aquest home apassionat sobretot pel llenguatge del nostre poble, d'autèntica vocació pedagògica, amic de tothom, enamorat de la literatura, de la música, del teatre, de la pintura... Un home testimonial en tot» (*La Marxa*, 11-2-2005).

I vull acabar copiant unes paraules del seu llibre *El temps cremat* (Viena Columna 1995): «Un país s'estructura per una sèrie de factors naturals: l'espai geogràfic, la llengua, els costums... Són els que li confereixen una personalitat harmoniosa. Qualsevol imposició que vulgui trencar aquest equilibri constitueix una acció contra natura.» ♦

Subscripció per 1 any: 12 €.

Subscripció per 3 anys amb obsequi de *Contes d'Isabel* d'Isabel-Clara Simó: 36 €.

Truqueu al 93 317 77 09 o envieu-nos les dades al Canuda, 6, 08002 Barcelona.